

Prikaz knjige

Andrija Kozina

Ognjen Romac, *Združene operacije*. Hrvatsko vojno učilište „Dr. Franjo Tuđman“, 2020., 173 str. ISBN 978-953-193-173-1

Skripta pod naslovom „Združene operacije“ autora brg Ognjena Romca napisana su na ukupno 173 stranice. Od toga 162 stranice čini izvorni tekst, koji je ilustriran s 33 slike. Namjena je ovih skripata implementirati pojmove i sadržaje združenih operacija u nastavne sadržaje i samu izvedbu nastave o združenim operacijama. Skripta su tako koncipirana da olakšavaju razumijevanje suvremene vojne problematike i prikazuju sve osnove koje su prijeko potrebne za polaznike raznih razina vojne izobrazbe.

Tekst skripata čine predgovor i sedam poglavlja. U *Predgovoru* (str. 8) autor u kratkim crtama objašnjava kome je skripta namijenjena i donosi kratak pregled sadržaja skripata.

Prvom je poglavlju (str. 10 – 12) naslov *Nastanak i razvoj združenih operacija*, a poglavlje je podijeljeno u dva potpoglavlja: *Povećanje složenosti združenih operacija* i *Definicija združenih operacija*. U prvom potpoglavlju autor nam prikazuje kratku povijest združenih operacija od gradova država antičke Grčke, preko Drugog svjetskog rata i na kraju Domovinskog obrambenog rata i objašnjava utjecaj tehnološkog napretka na samo odlučivanje vojnih planera. Autor navodi i primjere iz Domovinskog obrambenog rata: operacije *Maslenica* i *Oluja*. U potpoglavlju *Definicija združenih operacija* određena je definicija združenih operacija koja će se koristiti u ovim skriptima i koja je preuzeta iz Doktrine Oružanih snaga Republike Hrvatske (2016).

Drugo poglavlje (str. 14 – 40) nosi naslov *Osnove združenih operacija*. Poglavlje je podijeljeno na 10 potpoglavlja: *Vojna doktrina, Strateški okvir i instrumenti*

nacionalne moći, Operativno okružje, Razine ratovanja, Operativno umijeće, Manevarski pristup, Okvir za operacije, Značajke združenih i višenacionalnih operacija i Aspekti združenih i višenacionalnih operacija. Autor u ovom poglavlju određuje sam pojam vojne doktrine, što ona predstavlja, od čega se sastoji, po kojim se načelima vodi i što ona zapravo osigurava. Autor je obradio odnose doktrine i politike, kako su one povezane i hijerarhijski odnos između njih. Nadalje, stavio je u odnos doktrinu i različite filozofije zapovijedanja (*Befehlstaktik* – taktika na temelju zapovijedi i *Auftragstaktik* – taktike na temelju misije). Vrlo je jasno objašnjen suodnos doktrine i borbene moći preko konceptualne, moralne i fizičke komponente. Autor je odredio distinktivna obilježja između prirode i karaktera sukoba. Zaključuje da je priroda sukoba nepromjenjiva, a karakter sukoba se razvija i promjenjiv je. Ističe tri kontradikcije u vojnoj doktrini i utjecaj doktrine na interoperabilnost. Isto tako, autor je objasnio strateški okvir i instrumente nacionalne moći (diplomatski/politički instrumenti, informacijski instrumenti, vojni instrumenti i gospodarski instrumenti) te ističe da međunarodna politika uvijek povezuje primjenu nacionalne ili državne moći u međunarodnom političkom sustavu. Autor također objašnjava specifičnosti operativnog okružja, koje obuhvaća fizička područja i čimbenike (zračnu, kopnenu i pomorsku domenu) i informacijsko okružje s kibernetičkim prostorom. Nadalje, definira četiri razine ratovanja (stratešku, vojno-stratešku, operativnu i taktičku) te ističe da ih je vrlo teško točno odrediti. Ističe da su operativna razina i koncept operativnog umijeća postali ključnim komponentama zapadnih vojnih doktrina. U središnjem dijelu ovog poglavlja analizira se okvir za vojne operacije preko temeljnih združenih aktivnosti: oblikovanje operativnog okružja, napadanje protivničke kohezije, zaštita prijateljskih snaga, iskorištavanje prilike i preuzimanje inicijative, održavanje operacija. Nastavlja se dalje objašnjavanjem značajki združenih i višenacionalnih operacija. U završnom dijelu drugog poglavlja autor opisuje 12 načela združenih operacija (jedinstvo napora, koncentracija snaga, ekonomičnost napora, sloboda djelovanja, definiranost ciljeva, prilagodljivost, inicijativa, borbeni duh, iznenađenje, sigurnost, jednostavnost i održavanje morala) te ističe njihovu promjenjivost i primjenu. Poglavlje završava najvažnijim aspektima združenih i višenacionalnih operacija kao što su: civilno-vojna interakcija i civilno-vojna

suradnja, mediji, pravila uporabe sile, maksimiziranje sposobnosti snaga i diplomatska i vojna pitanja iz Allied Joint Doctrine AJP-01(E).

U trećem poglavlju *Strateški okvir za operacije* (str. 40 – 65) autor se usmjerava na dva tematska područja. U prvom tematskom području obrađuje pojmove: *sigurnosno okružje, strateški koncept, političko-vojno sučelje i vojna komponenta strategije*. Svaki navedeni pojam obrazložio je i međusobno povezao. Ističe da je sigurnosno okružje promjenjivo i teško predvidljivo te da konvencionalna agresija protiv države, iako malo vjerojatna, ostaje mogućnost koju ne treba zanemariti. Za saveznički strateški koncept navodi kako on potvrđuje da je kolektivna obrana još uvijek temeljni kamen NATO saveza. Izlaže viziju da je Savez: u stanju obraniti svoje članice od punog raspona prijetnji, sposoban za upravljanje najzahtjevnijim krizama te bolje surađivati s drugim organizacijama i zemljama u promicanju međunarodne stabilnosti. Autor navodi da vojna strateška razina osigurava vojni savjet za političku razinu, a političke smjernice pretvara u vojne smjernice, tako da strateški zapovjednik može jasno prepoznati vojne strateške ciljeve. Uspješnost vojne strategije ovisi o uravnoteženoj primjeni ciljeva, načina i sredstava (engl. *ends – ways – means*). U daljnjem dijelu teksta navodi se uloga NATO sustava odgovora na krize i od koliko se faza sastoji. Istaknut je NATO proces obrambenog planiranja, koji usklađuje nacionalne i savezničke aktivnosti obrambenog planiranja kroz dogovorene nacionalne, višenacionalne i kolektivne ciljeve u potpori savezničke razine ambicije. Jasno su istaknuti koraci u NATO procesu obrambenog planiranja. Objašnjena je razlika između dva pojma: saveza i koalicije. Autor ističe da upotreba samo vojnih sredstava – iako je bitna – ipak nije dovoljna za rješavanje suvremenih kriza te da suvremene krize zahtijevaju sveobuhvatan pristup međunarodne zajednice i koordinirano djelovanje niza civilnih i vojnih aktera. Nadalje, autor se odlučio pozabaviti rasponom vojnih operacija prema *Allied Joint Doctrine AJP-01(E)*, gdje kroz spektar sukoba objašnjava opseg vojnih operacija.

U drugom tematskom području obrazlaže razlike između glavne operacije i kampanje te definira različite vrste operacija prema vrstama vojnih aktivnosti (ofenzivnih, defenzivnih, stabilizacijskih i omogućujućih). Operacije je podijelio na borbene operacije, operacije odgovora na krize, vojni doprinos potpore miru, vojni doprinos humanitarnoj pomoći, vojni doprinos stabilizaciji i

obnovi, operacije evakuacije civila, operacije izvlačenja, sankcije i embarga te slobode plovidbe i prelijetanja. Prilikom planiranja operacija autor ističe važnost političkog nadzora, usmjeravanja i odobravanja te naglašava važnost planskog procesa kao učinkovitog alata koji uz ostalo može poslužiti i za identificiranje dugoročne interoperabilnosti i održivosti snaga. U zaključnom dijelu poglavlja pod nazivom *Saveznička vojna struktura* obrazložena je važnost NATO snaga brzog odgovora kroz analizu četiri glavna elementa: element za zapovijedanje i nadzor, združene namjenske snage vrlo visoke spremnosti (engl. *Very High Readiness Joint Task Force* - VJTF), početne skupine snaga koje slijede (engl. *Initial Follow On Forces Group* - IFFG) te skupina snaga koje slijede (engl. *Follow-on Forces Group* - FFG).

Četvrto poglavlje (str. 58 - 78) naslovljeno je *Organizacija združenih operacija*. U njemu autor navodi ključne elemente koji su nužni za razumijevanje združenih operacija. Jednostavnom shemom prikazan je utjecaj instrumenata moći na sustave operativnog okružja (PMESII). Autor posebnu pozornost usmjerava na važnost sveobuhvatnog pristupa operativnom okružju, ističući da samo takav pristup pomaže pri lakšem određivanju većine elemenata dizajna operacije tako da zapovjednici i stožeri bolje koriste dostatne resurse za stvaranje željenih učinaka i postizanje ciljeva. U organizaciji snaga autor navodi 11 koraka po kojima se provodi aktivacija i generiranje snaga. Kroz jednostavne slike prikazuje razne oblike strateškog razmještaja (SD) i prihvata, spajanje, daljnji pokret i integraciju (RSOI). U sljedećem potpoglavlju obrazložio je strukturu i organizaciju zapovjedništva združenih namjenskih snaga. Isto tako, jednoznačno su definirani pojmovi kao što su područje interesa, područje odgovornosti, ratište i bojište, borbeni i operativni prostor te razlike između ofenzivnih i defenzivnih operacija. Pojmovi su radi lakše razumljivosti dodatno objašnjeni slikovnim prikazom.

U petom poglavlju (str. 80 - 104) pod nazivom *Provedba združenih operacija* prikazan je način združivanja snaga. Prvo je objašnjeno da zapravo sposobnost bilo kojeg aktera za uporabu sile ili prijetnju silom za postizanje željenog ishoda ovisi o njegovoj volji za djelovanje, njegovu razumijevanju situacije i njegovoj sposobnosti za odlučujuće djelovanje, što je popraćeno slikom *Vojna učinkovitost aktera*. Obrađene su združene funkcije: zapovijedanje i nadzor, obavještajno djelovanje, manevar, vatre, zaštita snaga, informacijske

operacije i održivost, koje omogućuju zapovjedniku i njegovu stožeru vizualizaciju svojih snaga. Objašnjen je ciklus združenog određivanja ciljeva i sam postupak. Isto tako, prikazani su popisi vrste ciljeva: popis združenih ciljeva (JTL), popisi nominiranih ciljeva (TNL), popis prioritiziranih združenih ciljeva (JPTL), popis ograničenih ciljeva (RTL) i popis zaštićenih ciljeva (engl. *No-strike List* - NSL). U završnom dijelu poglavlja objašnjene su etape upravljanja združenim operacijama: provedba operacije, ritam bitke, upravljanje informacijama, zapovijedanje misijom, sloboda djelovanja, procjena napretka, završetak i tranzicija.

U šestom poglavlju pod nazivom *Zapovijedanje i nadzor u združenim operacijama* (str. 106 - 116) autor je težište razmatranja postavio na razine zapovijedanja (vojnu stratešku razinu, operativnu i taktičku, odnosno gransku razinu zapovijedanja), zapovjedne odnose, ovlasti i odgovornosti za svaku od razina na nacionalnoj i savezničkoj razini. Nadalje objašnjava i analizira različite zapovjedne modele, a posebno višenacionalne zapovjedne modele (usporedni zapovjedni model, zapovjedni model vodeće zemlje, potpuno integrirani zapovjedni model i zapovjedni model okvirne zemlje), koje je potkrijepio shematskim prikazima radi lakšeg razumijevanja. Ističe važnost višenacionalnih koordinacija, i to preko dva modela: koordinacija i veza i koordinacijska središta. Pritom ističe da svaki zapovjednik u svakoj koaliciji mora uzeti u obzir mišljenje zapovjednika nacionalnih kontingenata, koji su ključni u donošenju odluka.

U sedmom, posljednjem poglavlju (str. 118 - 124) pod nazivom *Združene operacije u 21. stoljeću* autor stavlja naglasak na porast hibridnih prijetnji. U njemu ističe kako hibridno ratovanje predstavlja vrstu sukoba koji je ozbiljan izazov za konvencionalno vojno promišljanje jer će buduća bojišta u hibridnim ratovima biti na složenom terenu, najvjerojatnije u brzo rastućim gradovima zemalja u razvoju te da će hibridni oblik oružanog sukoba biti visokog i niskog intenziteta. Govoreći o specifičnostima, predviđa kako će sukobi vjerojatno imati višedimenzionalan pristup, snage će biti združenog karaktera, a akteri će, korištenjem suvremenih sustava, imati potpunu sliku bojnog polja. Analizira tri područja: (1) fragmentacije međunarodnog sustava u 1990-im godinama, (2) glavne teorije rata koje su se pojavile u 1990-ima i (3) vjerojatne karakteristike ratovanja u bližoj budućnosti. Posebnu

važnost pridaje protupobunjeničkim operacijama preko: odnosa između pobune i neregularnih sukoba, same protupobunjeničke borbe, obilježja protupobunjeničkih operacija, operacijskog pristupa u protupobunjeničkoj borbi, vojnog doprinosa, vojnih ciljeva, civilno-vojnih pristupa i paradoksa koji se pojavljuju o protupobunjeničkoj borbi. U potpoglavlju *Vojni doprinos stabilizaciji i obnovi* ističe samu njezinu ulogu, a iznosi i načela stabilizacije i obnove. Objašnjava spiralu nestabilnosti, koja se sastoji od: nedostatka sigurnosti, nefunkcioniranja državnih institucija, društvenog raslojavanja i gospodarskog kolapsa. Poglavlje završava detaljnim prikazom sigurnosnih i urbanih združenih operacija preko osnovnih elemenata urbanih operacija, posebnih radnji koje vojne snage moraju poduzeti prema civilima i primjera strategija koje koristi protivnik u urbanom ratovanju.

Ovo su hvalevrijedna skripta koja su uspjela obuhvatiti sve pojmove, načela, faze i postupke koje je potrebno razumjeti o združenim operacijama. Može se prepoznati veliko osobno iskustvo autora stečeno sudjelovanjem u Domovinskom ratu, višenacionalnim operacijama, raznim vježbama i međunarodnim tečajevima. Za izdavanje ovakve literature prijeko je potrebno višegodišnje proučavanje relevantne svjetske i domaće stručne literature i iskustvo u provedbi predavanja o zadanoj tematici. Skripta se mogu preporučiti zapovjednicima i stožerima od taktičke do operativne i strateške razine koji se bave planiranjem različitog spektra operacija. Isto tako, mogu se preporučiti i svim časnicima koji žele nešto više doznati o združenim operacijama kako bi mogli kvalitetno obnašati zapovjedne i stožerne dužnosti u nacionalnim i višenacionalnim zapovjedništvima.